

In nomine d[omi]ni ac u[n]i[us] d[omi]ni. Q[ui] n[on] nulli s[un]t magni benigno[rum] i[n]ter p[re]s[ent]es. L[et]i dux polon[ie] kazim[er]s[us]
omnib[us] h[uius]m[od]i n[on] malignandi dolo. n[on] alienandi animo. n[on] ch[ri]stianit[ati] punia[rum] suscepisse. p[ro]p[ri]u[m] eni[m] est de mis[er]abile
excep[ti]o[n]e calamitatis n[on] om[n]i[us]q[ue] filii. cu[m] om[n]i[us] om[n]ino ead[em] carnalis fauor[is] parentu[m] i[n]u[er]s[us] uno filij p[ro] matre
negligentia iactur[is] pena intercepta. h[uius] d[e] uolunt[ate] p[ro] neglecta. cui[us] d[omi]ni p[ro]uincia[rum] h[uius]modi. tunc officio
sustinenti[us] co[n]suetudina. tuncio nos iure obstruunt. ut ecc[lesi]asticis p[ro]p[ri]etariis aduocato[n]e. faciam potare. deceptio[n]e
face n[on] possit. h[uius] h[ab]it[us] p[ro] publica. h[uius] p[ro] ecc[lesi]astica iure uer[is] p[ro]p[ri]etariis. h[uius] eni[m] ead[em] p[ro]uincia[rum] qua[m] emenda[n]da
sustinent. Ad n[ost]ra p[ro]p[ri]et[ate] capta[rum] emenda[n]da p[ro]p[ri]et[ate]. h[uius] s[un]t q[ui] p[ro] aduoc[ati] p[ro]p[ri]etariis p[ro]p[ri]et[ate] tu[m] taberna i[n] p[ro]p[ri]et[ate] ut
alieu[us] beato uencezlao nos ex[em]p[le] d[omi]ni s[un]t. h[uius] p[ro]p[ri]et[ate] h[uius] om[n]i[us] p[ro]p[ri]etariis p[ro]p[ri]etariis p[ro]p[ri]et[ate] d[omi]ni. a
n[ost]ra deuotione simplex p[ro]p[ri]et[ate]. Et id[em] n[on] t[ame]n filio s[un]t. et q[ui]lib[et] h[uius] p[ro]p[ri]etariis n[ost]ra anathematis p[ro]p[ri]etariis h[uius] p[ro]p[ri]et[ate]
q[ui] alij p[ro]p[ri]et[ate] ch[ri]stianit[ati] et n[ost]ra d[omi]ni tabna ut alieu[us] a beato uencezlao alienare co[n]p[ro]p[ri]etariis.
Dat[um] in op[er]ato[n]e p[ro]p[ri]et[ate] anno. m. c. lxx. ix. Sub testimo[n]io d[omi]ni Helene ead[em] d[omi]ni d[omi]ni. Fulconi co
mensi epi. Wrokoce cancellarij. Milwan abbis d[omi]ni mont[is] sedoni p[ro]p[ri]et[ate]. Peter subanell. Vincentij magist[ri].
Petroni ulouez. Wroni. P[ro]p[ri]et[ate] erant d[omi]ni. S[un]t. h[uius] p[ro]p[ri]etariis. Woyteg capite[n]s. yeluzay testim
tarij. uisere. Wobozij. u[er]o filij manij. Zmil terechouez. p[ro]p[ri]etariis. W[un]d[er]m[an]ez. uencezlao. ualuzay. Guaf. x. de bo
niz. Warym poznantou. Alioz q[ui]m plurimoz nobilitat

Artur Lis

Casus exceptus

Problemy prawne kanonizacji
bł. Wincentego Kadłubka

Armoryka

Artur Lis
Casus exceptus

Artur Lis

Casus exceptus
Problemy prawne kanonizacji
bł. Wincentego Kadłubka

Armoryka
Sandomierz 2017

Tekst i projekt okładki: Artur Lis

Na okładce: Dokument Kazimierza II Sprawiedliwego wystawiony w Opatowie
12 kwietnia 1189 roku, za: Monumenta Poloniae Palaeographica,
wyd. S. Krzyżanowski, Kraków 1907-1910, tab. XV.

Recenzenci:

prof. zw. dr hab. Czesław Deptuła
dr hab. Marek Bielecki

WYDANIE DRUGIE

Copyright © 2017 by Artur Lis

Wydawnictwo ARMORYKA
ul. Krucza 16
27-600 Sandomierz
<http://www.armoryka.pl/>

Skład i łamanie: Rafał Podleśny
Druk i ebook z dostarczonego pliku

ISBN 978-83-8064-492-2

SPIS TREŚCI

WYKAZ SKRÓTÓW.	9
PRZEDMOWA (prof. dr hab. Czesław Deptuła)	17
WPROWADZENIE.	19
WSTĘP	23
Rozdział I.	
KWALIFIKACJA PRAWNA SPRAWY KANONIZACYJNEJ	
BŁ. WINCENTEGO KADŁUBKA	39
1. Rodzaje spraw beatyfikacyjnych i kanonizacyjnych	39
2. Zarys historyczny spraw dawnych.	40
3. Próba określenia spraw dawnych	46
3.1. Sprawy dawne w ustawodawstwie papieża Urbana VIII (1623-1644).	47
3.2. Pojęcie i dowodzenie spraw dawnych według Benedykta XIV (1740-1758)	51
3.3. Dalsze kształtowanie się procedury spraw dawnych	47
3.4. Ustawodawstwo Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1917 roku	38
4. Sprawy historyczne w nowej kodyfikacji Piusa XI (1922-1939).	59

5. Pojęcie i procedura spraw dawnych w ustawodawstwie Jana Pawła II (1978-2005)	60
6. Beatyfikacja i kult Wincentego Kadłubka	64
6.1. Szczególny przykład kultu bł. Wincentego – parafia Włostów	76
6.2. Inne miejsca i przedmioty związane z kultem bł. Wincentego	87
6.2.1. Kamień z odciskami bł. Wincentego	87
6.2.2. „Górka” – miejsce domniemanego domu bł. Wincentego	88
6.2.3. Figura bł. Wincentego (z 1909 r.)	89
6.2.4. Figura bł. Wincentego (z 1919 r.)	90
6.2.5. Źródło bł. Wincentego	90
7. Starania o kanonizację bł. Wincentego Kadłubka	94
8. Wymogi prawne do ewentualnej kanonizacji bł. Wincentego	100
8.1. Pojęcie i formy kanonizacji w ujęciu prawa kanonicznego	100
8.2. Trudności prawne w sprawie Wincentego Kadłubka	104
8.3. Kanonizacje równoznaczne szczególnego rodzaju	105
9. Podsumowanie	107

Rozdział II.

DOKUMENT JAKO PODSTAWOWY ŚRODEK DOWODOWY W SPRAWACH DAWNYCH 111

1. Dokument w historii i archiwistyce 111
2. Dokument w naukach prawnych. 115
3. Rodzaje dokumentów w procesie kanonizacyjnym. . . . 121
4. Wartość dowodowa dokumentów 126
 - 4.1. Wartość historyczna dokumentów 132
 - 4.2. Wartość prawna 137
 - 4.3. Wartość teologiczna dokumentów 140
5. Podsumowanie 141

Rozdział III.

RODZAJE DOKUMENTÓW W SPRAWIE KANONIZACYJNEJ BŁ. WINCENTEGO. 143

1. Dyplomy (documenta servi Dei) 143
2. Źródła narracyjne (documenta de servo Dei) 145
3. Pisma własne (scripta servi Dei) 150
 - 3.1. Dokumenty związane z mistrzem Wincentym. . . . 150
 - 3.2. Kronika polska mistrza Wincentego 228
4. Podsumowanie 232

ZAKOŃCZENIE 235

ANEKS 241

WYKAZ SKRÓTÓW

AAS - „Acta Apostolicae Sedis”

ABMK - Archiwa Biblioteki i Muzea Kościelne

AK - „Ateneum Kapłańskie”

AP - „Archeologia Polski”

APJ - Archiwum Postulacji w Jędrzejowie

BKUL - Biblioteka Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana
Pawła II

bł. - błogosławiony

CCS - Congregatio pro Causis Sanctorum

CP-H - „Czasopismo Prawno-Historyczne”

CST - „Częstochowskie Studia Teologiczne”

CT - „Collectanea Theologica”

EK - Encyklopedia Katolicka KUL

GN - „Gość Niedzielny”

HD - „Homo Dei”. Przegląd ascetyczno-duszpasterski.

k. - karta

Kadłubek - *Mistrza Wincentego zwanego Kadłubkiem Kronika Polska*,
komentarz i wstęp M. Plezia, w: *Monumenta Poloniae Historica*,
seria nova, t. 11, Kraków 1994.

kan. - kanon

KDKK - *Kodeks dyplomatyczny katedry krakowskiej św. Wacława*,
wyd. F. Piekosiński, cz. 1, Kraków 1874.

KDM - *Kodeks dyplomatyczny Małopolski*, wyd. F. Piekosiński,
t. I - IV, Kraków 1876 - 1905.

KDS - „Kronika Diecezji Sandomierskiej”

KH - „Kwartalnik Historyczny”

KHKM - „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”

KiP - „Kościół i Prawo”

KM-W - „Komunikaty Mazursko-Warmińskie”

kol. - kolumna

Konstytucja - Ioannes Paulus Papa II, Constitutio Apostolica: Divinus perfectionis Magister. Modus procedendi in Causarum canonizationis instructione recognoscitur et Sacrae Congregationis pro Causis Sanctorum nova datur ordination 25.1.1983, w: *Acta Apostolicae Sedis* 75(1983), s. 349 - 355; tł. w. j. pol.: H. Misztal, *Prawo kanonizacyjne. Instytucje prawa materialnego, zarys historii, procedura*, wyd. II, Lublin 2003, s. 506 - 515.

KPK - Kodeks Prawa Kanonicznego. *Codex Iuris Canonici auctoritate Joannis Pauli Papa II promulgatus*, w: *Acta Apostolicae Sedis* 85(1983), II, s. 1 - 317; *Kodeks Prawa Kanonicznego*, przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Pallottinum 1984.

Kronika polska - Mistrz Wincenty Kadłubek, *Kronika polska*, przekład i opracowanie B. Kürbis, Wrocław 2003.

Liber beneficiorum - Długosz J., *Liber beneficiorum diocesis Cracoviensis*, t. I - III, wyd. A. Przeździecki, L. Łętowski, J. Muczkowski, Cracoviae 1863 - 1864 (*Opera omnia*, t. VII - IX).

ME - „Monitor Ecclesiasticus”

MGH - Monumenta Germaniae Historica

MP - Motu proprio

MPH - Monumenta Poloniae Historicae

MPH s. n. - Monumenta Poloniae Historicae. Seria nova

MPP - *Monumenta Poloniae Palaeographica*, wyd. S. Krzyżanowski, Kraków 1907 - 1910.

mpps - maszynopis

MPV – *Monumenta Poloniae Vaticana*, wyd. J. Paśnik, t. I – II, Kraków 1913 – 1914.

n – następna

Normy – Sacra Congregatio pro Causis Sanctorum. Normae servandae in inquisitionibus ab Episcopis faciendis in causis Sanctorum w: *Acta Apostolicae Sedis* 75(1983), s. 394 - 403; tł. w. j. pol.: H. Misztal, *Prawo kanonizacyjne. Instytucje prawa materialnego, zarys historii, procedura*, wyd. II, Lublin 2003, s. 541 – 551.

NP – „Nasza Przeszłość”

NS – „Notatnik Sandomierski”

PH – „Przegląd Historyczny”

PK – „Prawo Kanoniczne”

Positio – Sacra Congregatio pro Causis Sanctorum. Officium Historicum 15. Cracovien. seu Kielcen. Canonizationis Beati Vincentii Kadlubek. Episcopi Cracoviensis et Monarchi Professi S. Ordinis Cisterciensis in Monasterio Andreoviensi (1223). Positio Super vita et virtutibus ex officio concinnata. Romae 1971.

PP – „Przegląd Powszechny”

PR-M – „Pamiętnik Religijno – Moralny”

PS – „Polonia Sacra” Kwartalnik teologiczny.

PSB – Polski Słownik Biograficzny

PSiA – „Przegląd Sądowy i Administracyjny”

PW – „Przegląd Współczesny”

RAUWH-F – „Rozprawy Akademii Umiejętności Wydział Historyczno-Filozoficzny”

RB – „Rocznik Białostocki”

RBiL – „Ruch Biblijny i Liturgiczny”

RH – „Roczniki Historyczne”

RHTNW – „Rozprawy Historyczne Towarzystwa Naukowego Warszawskiego”

- RHum - „Roczniki Humanistyczne”
RK - „Rocznik Krakowski”
RŁ - „Rocznik Łódzki”
RMŚ - „Rocznik Muzeum Świętokrzyskiego”
RNP - „Roczniki Nauk Prawnych”
Roczniki - Długosz J., *Roczniki czyli kroniki sławnego Królestwa Polskiego*, ks. 1 - 6, Warszawa 1961 - 1973.
RPTHL - „Rocznik Polskiego Towarzystwa Heraldycznego we Lwowie”
RTPNP - „Rocznik Towarzystwa Przyjaciół Nauk Poznańskiego”
RTK - „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne”
RTKWPN - „Roczniki Towarzystwa Królewskiego Warszawskiego Przyjaciół Nauk”
SA - „Slavia Antiqua”
SB - sługa Boży
SH - „Studia Historyczne”
SK-H - „Studia Kościelno-Historyczne”
SP - „Siewca Prawdy”
SPAU - „Sprawozdania Państwowej Akademii Umiejętności”
SPTN - „Sprawozdania Poznańskiego Towarzystwa Nauk”
SRC - Sacra Rituum Congregatio
SS - „Studia Sandomierskie”
SSS - Słownik starożytności słowiańskich
STD - „Studia Teologiczno-Dogmatyczne”
STNKUL - „Sprawozdania Towarzystwa Naukowego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego”
STNL - „Sprawozdania Towarzystwa Naukowego we Lwowie”
Studium o Kadłubku - Balzer O., *Studium o Kadłubku*, cz. 1 - 2, w: *tegoż, Pisma pośmiertne*, t. I - II, Lwów 1934 - 1935.

SŻ - „Studia Źródłoznawcze”

ŚSH-T - „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne”

*Vita et miracula - Vita et miracula servi Dei Vincentii Cadlubkonis
Simone Starovolscio scriptore, Cracoviae 1642, in officina Chris-
tophori Schedelii.*

WAW - „Wiadomości Archidiecezjalne Warszawskie”

WH - „Wiadomości Historyczne”

WN-A - „Wiadomości Numizmatyczno-Archeologiczne”

ZH - „Zapiski Historyczne”

ZNKUL - „Zeszyty Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lu-
belskiego”

ZS - „Zeszyty Sandomierskie”

Uważam za swój obowiązek [...] przypomnieć wielką postać bł. Wincentego Kadłubka, ojca kultury polskiej. Wszak był on w swoich czasach, w pierwszych stuleciach naszych dziejów, tym właśnie „nowym człowiekiem w Jezusie Chrystusie”. Tworzył on życie własne i życie swoich rodaków wedle ducha Ewangelii. Przez to wskazuje nam również w czasach dzisiejszych, że kultura chrześcijańska oraz jej nieustająca odnowa opiera się o człowieka, który całą duszą stara się zakorzenić w Jezusie Chrystusie. Owocem tego zakorzenienia jest szlachetne człowieczeństwo, a najpełniejszym – świętość.

Kardynał Karol Wojtyła

PRZEDMOWA

Praca doktora Artura Lisa jest częścią rozległych badań autora poświęconych osobie i twórczości mistrza Wincentego zwanego Kadłubkiem oraz obrazowi Wincentego w tradycji, piśmiennictwie historiograficznym i kulcie religijnym. Rozprawa porusza szereg zagadnień związanych z nadawaniem kultowi biskupa - kronikarza oficjalnego kościelnego charakteru. Autor ujmuje temat w trzech rozdziałach: I. Kwalifikacja prawna sprawy kanonizacyjnej bł. Wincentego Kadłubka; II. Dokument jako podstawowy środek dowodowy w sprawach dawnych; III. Rodzaje dokumentów w sprawie kanonizacyjnej bł. Wincentego.

Dr Artur Lis omawia wybrane ustawodawstwo kanoniczne dotyczące procesów beatyfikacji wiążąc wywód z problematyką rozwoju kultu Wincentego. Główny temat rozprawy dotyczy kolejnego etapu tego rozwoju mianowicie podstaw toczącego się aktualnie procesu kanonizacji mistrza. Jednakowoż to właśnie tutaj, w związku z kwalifikacją prawną „spraw dawnych” narracja nabiera stopniowo charakteru studium mediewistycznego. W rozdziale trzecim pracy rozprawy autor, akcentując znaczenie dokumentu w bieżącym procesie kanonizacyjnym, wszedł głęboko w okres średniowiecza, w wydarzenia końca XII i początku XIII wieku, a przede wszystkim w dziedzinę średniowiecznej dyplomatyki. Poruszone są tu między innymi, problemy ówczesnych kancelarii książęcej i biskupiej oraz elementy biografii Wincentego jako wystawcy i redaktora dyplomów.

Zestawione dokumenty ukazują osobę błogosławionego w różnych rolach omówionych w kontekście złożonych układów

politycznych i kościelnych. W związku z toczącym się procesem źródła powyższe mogą zostać poddane interpretacji historycznej, prawnej i teologicznej.

Praca dra Artura Lisa to studium z dziedziny prawa kanonizacyjnego osadzone w problematyce historii polskich kultów religijnych oraz w fascynującej biografii wyniesionego na ołtarze pierwszego kronikarza Polaka, biskupa i mnicha. Rozprawa łączy świetnie warsztat historyka prawa i historyka religijności ze znajomością zagadnień polityczno-kościelnych i spraw kultury średniowiecza polskiego. Wskazuje ona na ciągłość kultu Wincentego i prezentuje prawne podstawy dążeń do jego kanonizacji. Rzecz posiada istotną wartość naukową i pozostaje istotnym wkładem w działania dotyczące kanonizacji wybitnego Polaka. Tekst zasługuje bezsprzecznie na publikację.

Prof. dr hab. Czesław Deptuła

WPROWADZENIE

Oddaję do rąk czytelnika książkę „*Casus exceptus. Problemy prawne kanonizacji bł. Wincentego Kadłubka*”. Inicjatywa publikacji narodziła się podczas mojego wykładu „Droga do kanonizacji bł. Wincentego Kadłubka” dnia 12 października 2014 roku, w czasie uroczystości odpustowych ku czci bł. Wincentego w kościele pw. św. Michała w Sandomierzu. W 2014 roku obchodziliśmy jubileusz 250. rocznicy beatyfikacji mistrza Wincentego. 18 lutego 1764 roku papież Klemens XIII wydał dekret o zatwierdzeniu publicznego kultu Wincentego. Kilka miesięcy później 9 czerwca, papież ten wydał również dekret zezwalający na oddawanie oficjum brewiarzowego i na odprawianie Mszy świętej ku czci Wincentego Kadłubka. Dekrety te stanowiły akt równoznaczny z beatyfikacją.

Ostatnimi laty można zaobserwować rozwój interdyscyplinarnych badań dotyczących Wincentego Kadłubka i jego „Kroniki polskiej”. Należy tu wymienić konferencje naukowe: *Mistrz Wincenty Kadłubek. Człowiek i dzieło, pośmiertny kult i legenda* (Kraków, 10 marca 2000 r.), *Nowe badania nad „Kroniką” biskupa Wincentego Kadłubka* (Warszawa, 4-6 czerwca 2008 r.), *Błogosławiony Wincenty Kadłubek. W 800-lecie sakry biskupiej* (Kraków, 3 listopada 2008 r.) oraz *Błogosławiony Wincenty Kadłubek i jego dziedzictwo* (Opatów, 17 czerwca 2009 r.). Moje własne badania zaowocowały ukazaniem się m.in. książek: „Spory wokół biografii mistrza Wincentego Kadłubka” (Lublin 2013), „*Homo literatus. Studia poświęcone Wincentemu Kadłubkowi w 250. rocznicę beatyfikacji*” (Lublin - Stalowa Wola 2014).

Publikacja stanowi wyciąg z mojej pracy magisterskiej pt. „Dokument jako środek dowodowy w sprawie kanonizacyjnej bł. Wincentego Kadłubka” (Lublin 2008, ss. 311+wykres) napisanej na seminarium prowadzonym przez ks. prof. dra hab. Henryka Misztala na Wydziale Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II.

Mimo ciągłego rozwoju badań nad życiem i dziełem mistrza Wincentego, można odnieść wrażenie, że sprawa kultu a zwłaszcza jego kanonizacji jest pomijana. Obecnie kiedy żywy kult Wincentego wykracza poza granice diecezji sandomierskiej i kieleckiej, konieczna jest odpowiedź na pytanie o szanse kanonizacji błogosławionego. Niniejsza praca stanowi analizę historycznoprawną sprawy bł. Wincentego Kadłubka - procesu prowadzonego drogą kultu.

Od czasu napisania niniejszego studium, na rynku wydawniczym ukazało się kilka wartościowych pozycji, które omawiają obowiązującą procedurę w sprawach dawnych tj. „*Sanctorum Mater*. Instrukcja Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych o prowadzeniu dochodzenia diecezjalnego lub eparchialnego w sprawach kanonizacyjnych. Komentarz” (Henryk Misztal), „Świętość kanonizowana” t. 7: Sprawy dawne (red. o. Szcze-pan T. Praśkiewicz OCD), „Przygotowanie sprawy beatyfikacyjnej. Aktualny stan prawny” (red. Wiesław Bar, Lidia Fiejdasz).

„*Casus exceptus*. Problemy prawne kanonizacji bł. Wincentego Kadłubka” stanowi opracowanie, którego lektura pozwala na szersze spojrzenie na wiele istotnych kwestii - problemów prawnych kanonizacji bł. Wincentego (wykorzystanie dowodu z dokumentów). Nie sposób przybliżyć tu wszystkich bar-

dziej szczegółowo, dlatego tym bardziej zachęcam Państwa do wnikliwej lektury, licząc na życzliwe przyjęcie.

Kończąc pragnę zacytować słowa wypowiedziane przez Kardynała Stanisława Dziwisza 31 sierpnia 2014 roku: „Nie tracimy jednak nadziei, że Kościół otoczy wizerunki bł. Wincentego nimbem świętości. Głęboko w to wierzymy, obchodząc jubileusz 250-lecia jego beatyfikacji. Jeśli nie pojawią się nowe źródła, mamy nadzieję, że z tych, które są, można będzie wyprowadzić i potwierdzić to, co jest niezbędne w postępowaniu procesowym. Dziękując Bogu za beatyfikację bł. Wincentego dwieście pięćdziesiąt lat temu, modlimy się o jego kanonizację. Pamiętajmy o słowach kardynała Karola Wojtyły o bł. Wincentym i bierzmy je sobie do serca, aby - jak powiedział - *działać na rzecz jego kanonizacji*. Da Bóg, że te działania doprowadzą do dnia liturgicznego ogłoszenia i urzędowego wpisania błogosławionego Wincentego w poczet świętych”.

Dr Artur Lis

WSTĘP

Ojciec Święty Jan Paweł II w Liście Apostolskim *Tertio Millennio Adveniente*, wydanym 10 listopada 1994 roku stwierdza: „najwyższą cześć Bogu samemu Kościół oddaje głosząc i wielbiąc świętość swoich synów i córek. Ci świadkowie Chrystusa prowadząc życie pełne owoców wiary, dali wyraz swojej miłości do Boga, czy to poprzez męczeństwo, czy też osobistą świętość ukazaną w heroizmie codzienności, idąc różnymi drogami chrześcijańskiego powołania”¹.

Kościół katolicki, mówiąc o świętości, wskazuje przede wszystkim na Boże wezwanie: „Bądźcie więc wy doskonali, jak doskonały jest Ojciec wasz niebieski². Jak naucza Sobór Watykański II: wszyscy chrześcijanie jakiegokolwiek stanu i zawodu powołani są do pełni życia chrześcijańskiego i do doskonałej miłości (*Lumen Gentium*, nr 20)” – bowiem świętość – „rozmaicie się wyraża u poszczególnych ludzi, którzy we własnym sobie stanie życia dążą do doskonałości w miłości, będąc zbudowaniem dla innych (*LG* nr 39)”³.

Słudzy Boży, błogosławieni i święci są ogromnym dziedzictwem świadectwa chrześcijańskiego, duchowości i świętości Ko-

¹ Ioannes Paulus Papa II, *Littere Apostolicae: Tertio Millennio Adveniente*, w: *Acta Apostolicae Sedis* 87(1995), s. 5-41; Tekst polski: Jan Paweł II, *List apostolski Tertio Millennio Adveniente Ojca Świętego Jana Pawła II do Biskupów, Duchowieństwa i Wiernych w związku z przygotowaniem Jubileuszu Roku 2000*, Wrocław 1994, s. 37.

² Mt 5,48; Kpł 11,44-45; 19,2; 20,7; 1 P 1,15; Wj 22,30; Lb 15,40; 1 Tes 3,13.

³ *Sobór Watykański Drugi, konstytucje, dekry, deklaracje, tekst łacińsko-polski*, Paris 1967, s. 105, 135. Zob. H. Misztal, *Powołanie ludzi świeckich do świętości według Soboru Watykańskiego II, Kodeksu Prawa Kanonicznego i adhortacji „Christi-fideles laici”*, „Kościół i Prawo” 12(1994), s. 101-102.

ścioła. Do zadań ludzi Kościoła należy przekazanie tej bogatej spuścizny następnym pokoleniom⁴. Zanim jednak można oficjalnie oddawać cześć świętym, ich heroiczne życie, praktyka cnót czy męczeństwo musi być udowodnione w czasie prowadzonego procesu kanonicznego⁵. Aby ukazać wspólnocie wierzących model świętości godny podziwu i możliwości do naśladowania, Kościół podejmuje czynności procesowe, podczas których niezbędne jest zebranie szeroko pojętego materiału dowodowego⁶.

Sprawy kanonizacyjne sług Bożych prowadzi się albo jako sprawy nowe, albo jako sprawy dawne (historyczne). Sprawa jest nową (*recentior*), gdy męczeństwo lub cnoty mogą być udowodnione przy pomocy ustnych zeznań świadków naocznych. Nazywa się dawną (*antiqua*), gdy środki dowodowe na temat męczeństwa lub cnót mogą być wydobyte tylko ze źródeł pisanych. Sprawy dawne w ustawodawstwie i nauce prawa kanonizacyjnego zwane historycznymi sprawiały i nadal sprawiają dużo trudności przy ich prowadzeniu. Wynika to z faktu, iż nie dysponują w materiale dowodowym zeznaniami świadków naocznych, lecz jedynie dokumentacją pisaną. Stan tej dokumentacji jest uzależniony od wielu czynników, np. upływ czasu od chwili śmierci kandydata na ołtarze, od historii samej sprawy kanonizacyjnej, wojen, rewolucji, niepokojów społecznych⁷.

⁴ E. Nowak, *Problematyka spraw polskich kandydatów na ołtarze*, [w:] *Biegli w postępowaniu kanonizacyjnym. Materiały z IV Ogólnopolskiego Sympozjum Prawa Kanonizacyjnego*, KUL, Lublin 22-23 maja 1998, red. H. Misztal, W. Bar, Lublin-Tarnów 1999, s. 108–137.

⁵ B. Wysocka, *Dowodzenie w sprawach historycznych polskich kandydatów na ołtarze*, Lublin 2000, s. 1 i nn (mps Archiwum Uniwersyteckie KUL).

⁶ R. Pajszczyk, *Dowód ze świadków w postępowaniu kanonizacyjnym. Studium historyczno-prawne*, Poznań 2006, s. 14 (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza. Wydział Teologiczny. Studia i materiały, t. 90).

⁷ H. Misztal, *Causae historicae w postępowaniu beatyfikacyjnym i kanonizacyjnym*, Lublin 1981, s. 119 i nn.

Po wielu wiekach braku zaufania do dowodu z dokumentów, *Kodeks Prawa Kanonicznego* z 1983 roku umieszczając go przed dowodem ze świadków, przyznaje mu pełną wartość dowodową. Konstytucja Apostolska *Divinus perfectionis Magister* stanowi, iż należy zebrać i włączyć do akt każdej sprawy wszystkie dokumenty, które są w jakikolwiek sposób z nią związane⁸. Dokumenty te należy rozumieć bardzo szeroko, jako wszelkiego rodzaju akta – także świeckie, autentyczne dyplomy, dzieła, listy, zapiski a także notatki prasowe⁹. Muszą one spełniać kryteria wyznaczone przez współczesną krytykę źródeł pod względem autentyczności i wiarygodności. W przypadku prowadzonego już dawniej przewodu kanonizacyjnego, wszystkie jego akta należy włączyć do akt sprawy. Prawodawca nie wprowadza ograniczeń odnośnie formy i liczby dokumentów, jedynie uważa się, że ich treść powinna w jakikolwiek sposób odnieść się do prowadzonej sprawy kanonizacyjnej. Wartość dowodową zebranej dokumentacji oceniają na szczeblu diecezjalnym biegli historycy, a w kongregacji konsultorzy historycy¹⁰.

W kontekście, że sprawa bł. Wincentego Kadłubka jest sprawą dawną, koniecznym było oparcie pracy na możliwie szerokiej podstawie źródłowej. Kwerendą objęto wszystkie publikowane kodeksy dyplomatyczne, a w szczególności *Kodeks dyplomatyczny Małopolski*¹¹. Garść nowości przyniosły też poszukiwania archiwalne w: Archiwum Archiopactwa Cystersów w Jędrzejowie, Archiwum Kapituły Metropolitarnej w Krakowie, Archiwum Kurii

⁸ Tenże, *Komentarz do konstytucji apostolskiej „Divinus Magister”*, Lublin 1987, s.110.

⁹ R. Pajszczyk, dz. cyt., s. 30-31.

¹⁰ H. Misztal, *Prawo kanonizacyjne. Instytucje prawa materialnego, zarys historii, procedura*, wyd. II, Lublin 2003, s. 239-241.

¹¹ *Kodeks dyplomatyczny Małopolski*, wyd. F. Piekosiński, t. 1-4, Kraków 1876-1905.

Metropolitarnej w Krakowie, Archiwum Kapituły w Sandomierzu, Archiwum Diecezji Sandomierskiej oraz szeregu bibliotek uniwersyteckich (m. in.: KUL, UMCS, UJ, UW, UW r).

Podstawą rozważań niniejszej pracy stały się prace H. Misztala pt. *Sprawa kanonizacji bł. Wincentego Kadłubka*¹² oraz J. Ojkała pt. *Problemy prawne kanonizacji błogosławionego Wincentego Kadłubka*¹³, a także S. Ryłki pt. *Droga do beatyfikacji i starania o kanonizację Wincentego Kadłubka*¹⁴.

Do realizacji wyżej sformułowanego tematu pracy posłużyła odpowiednia baza źródłowa. W pierwszym rzędzie wykorzystano źródło *Positio Super vita et virtutibus ex officio concinnata*¹⁵. Drugim typem źródeł o podstawowym znaczeniu, obok *Kodeksu Prawa Kanonicznego* z 1983 roku¹⁶, który jest urzędową kodyfikacją ogólnego prawa powszechnego, stanowiły powszechne akty prawne, dotyczące wyłącznie postępowania kanonizacyjnego, tj.

¹² H. Misztal, *Sprawa kanonizacji bł. Wincentego Kadłubka*, „Prawo Kanoniczne”, 28(1985), nr 3-4, s. 237-246. Zob. tenże, *Problemy prawne kanonizacji polskich błogosławionych*, „Kościoł i Prawo” 4(1985), s. 257-289.

¹³ J. Ojkało, *Problemy prawne kanonizacji błogosławionego Wincentego Kadłubka*, Lublin 1983 (mps Archiwum Uniwersyteckie KUL).

¹⁴ S. Ryłko, *Droga do beatyfikacji i starania o kanonizację Wincentego Kadłubka*, [w:] *Mistrz Wincenty Kadłubek. Człowiek i dzieło, pośmiertny kult i legenda, Materiały sesji naukowej-Kraków, 10 marca 2000*, red. K. R. Prokop, Kraków 2001, s. 79-84. Zob. W. Gałązka, *W sprawie kanonizacji błogosławionego Wincentego Kadłubka*, „Kronika Diecezji Sandomierskiej” 97(2004), nr 11-12, s. 568-570; J. Borowiec, *W jaki sposób można przyspieszyć kanonizację bł. Wincentego Kadłubka*, „Kronika Diecezji Sandomierskiej”, 20(1927), s. 282-285.

¹⁵ *Sacra Congregatio pro Causis Sanctorum. Officium Historicum 15, Cracovien. seu Kielcen. Canonizationis Beati Vincentii Kadlubek. Episcopi Cracoviensis et Monarchi Professi S. Ordinis Cisterciensis in Monasterio Andreoviensi (1223)*, Romae 1971 r. (dalej: *Positio*).

¹⁶ *Codex Iuris Canonici auctoritate Joannis Pauli Papa II promulgatus*, [w:] *Acta Apostolicae Sedis* 85(1983), II, s. 1-317. Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 roku w kan. 1403 §1 odsyła zajmujących się sprawami kanonizacyjnymi do ustawy papieskiej, którą jest Konstytucja Apostolska Jana Pawła II *Divinus perfectionis Magister* z dnia 25 stycznia 1983 r., a która wraz ze swymi aktami wykonawczymi określa obowiązującą procedurę.

Konstytucja Apostolska *Divinus perfectionis Magister* z 25.1.1983 roku¹⁷, *Normy wykonawcze* z 1983 roku¹⁸ i *Regulamin Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych* z 1983 i 2000 roku¹⁹. Należy tu zwrócić szczególną uwagę na przepisy *Decretum generale* Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych z dnia 7 lutego 1983 roku, które dotyczą spraw rozpoczętych za obowiązywania starego prawa, a kończonych już w świetle przepisów nowego prawa Jana Pawła II²⁰.

W celu omówienia kwestii kanonizacji Wincentego Kadłubka i przybliżenia obecnie obowiązujących przepisów, w pracy wykorzystano również inne źródła prawa kanonicznego, jak dokumenty wydawane przez papieży i poszczególne kongregacje odnoszące się do interesującego tematu.

W pracy została wykorzystana szeroka literatura pomocnicza związana z prawem kanonizacyjnym. Największą ilość publikacji poświęconych sprawom kanonizacyjnym przygotował Hen-

¹⁷ Ioannes Paulus Papa II, *Constitutio Apostolica: Divinus perfectionis Magister. Modus procedendi in Causarum canonizationis instructione recognoscitur et Sacrae Congregationis pro CausisSanctorum nova datur ordination* 25.1.1983, [w:] *Acta Apostolicae Sedis* 75(1983), s. 349-355; tł. w. j. pol.: H. Misztal, *Prawo kanonizacyjne. Instytucje prawa materialnego, zarys historii, procedura*, wyd. II, Lublin 2003, s. 506-515.

¹⁸ *Sacra Congregatio pro Causis Sanctorum. Normae servandae in inquisitionibus ab Episcopis faciendis in causis Sanctorum* [w:] *Acta Apostolicae Sedis* 75(1983), s. 394-403; tł. w. j. pol.: H. Misztal, *Prawo kanonizacyjne. Instytucje prawa materialnego, zarys historii, procedura*, wyd. II, Lublin 2003, s. 541-551.

¹⁹ H. Misztal, *Le causa di canonizzazione. Storia e procedura*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 2005, s. 406-428; tenże, *La Congregazione della Cause dei Santi. Competenza e struttura*, [w:] *Ecclesia et Status*, red. A. Dębiński, K. Orzeszyna, M. Sitarz, Lublin 2004, s. 485-506; E. Nowak, *Kongregacja Spraw Kanonizacyjnych. Struktury, kompetencje*, [w:] *Elementy prawne świętości kanonizowanej według ustawodawstwa Jana Pawła II. Materiały II Ogólnopolskiego Sympozjum Prawa Kanonizacyjnego. KUL Lublin 24-26. IX. 1992*, red. H. Misztal, Lublin 1992, s. 13-42.

²⁰ AAS 75(1983), s. 403-404; tł. w. j. pol.: H. Misztal, *Prawo kanonizacyjne*, s. 552-553.

ryk Misztal²¹. Z uwagi na fakt, że jurysprudencja Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych w orzecznictwie opiera się w dużej mierze na pojęciach i normach wypracowanych w ciągu wieków, by w pełni zrozumieć istotę omawianych zagadnień, konieczne było sięgnięcie do opracowań odnoszących się do dawnego ustawodawstwa. Na szczególną uwagę zasługują tu publikacje Joachima Romana Bara²², Władysława Padacza²³, Michała Machejka²⁴, Hieronima Fokcińskiego²⁵ i Wiesława Bara²⁶.

²¹ Bibliografia prac H. Misztala jest bardzo szeroka, jej lista znajduje się w wykazie bibliografii, na szczególną uwagę zasługują pozycje podręcznikowe: H. Misztal, *Le causa di canonizzazione. Storia e procedura*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 2005; tenże, *Prawo kanonizacyjne. Instytucje prawa materialnego, zarys historii, procedura*, wyd. II, Lublin 2003.

²² J. R. Bar, H. Misztal, *Postępowanie kanonizacyjne*, Warszawa 1985; J. R. Bar, *Polskie procesy kanonizacyjne i beatyfikacyjne*, „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 11(1958), s. 418-447; tenże, *Przygotowanie do rozpoczęcia procesu beatyfikacyjnego*, „Prawo Kanoniczne” 17(1974) nr 1-2, s. 224-228.

²³ W. Padacz, *Dowód ze świadków w procesie beatyfikacyjnym*, „Prawo Kanoniczne” 5(1962), n. 3-4, s. 161-173; tenże, *Przejście od beatyfikacji do kanonizacji w procedurze kanonicznej*, „Polonia Sacra. Kwartalnik kanonistyczno-historyczny” 8(1956), n. 1-2, s. 165-172; tenże, *Sprawy historyczne w procedurze beatyfikacyjnej i kanonizacyjnej*, „Prawo Kanoniczne” 8(1965), n. 2, s. 91-100.

²⁴ M. Machejek, *Aktualny stan polskich procesów beatyfikacyjnych i kanonizacyjnych*, „Homo Dei” 27(1958), s. 842-849; tenże, *Dowód z dokumentów w procesach beatyfikacyjnych*, „Prawo Kanoniczne” 22(1979) nr 1-2, s. 218; tenże, *Santità canonizzata*, Romae 1984.

²⁵ H. Fokciński, *Potwierdzenie kultu w aktualnej praktyce Kongregacji do Spraw Kanonizacyjnych*, [w:] *Religioni et scientiae. Materiały V Symposium Prawa Kanonizacyjnego (Lublin, 25 kwietnia 2001 r.)*, red. P. Stanisławski, Lublin 2001, s. 95-103; tenże, *Potwierdzenie kultu. Kilka refleksji z okazji lektury piętnastego wydania „Index ac Status Causarum”*, [w:] *Divina et humana. Księga Jubileuszowa w 65. rocznicę urodzin ks. prof. Henryka Misztala*, Lublin 2001, s. 465-479; tenże, *Funkcja relatora jako eksperta w Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych ze szczególnym uwzględnieniem spraw polskich*, [w:] *Biegli w postępowaniu kanonizacyjnym. Materiały z IV Ogólnopolskiego Symposium Prawa Kanonizacyjnego*, KUL, Lublin 22-23 maja 1998, red. H. Misztal, W. Bar, Lublin-Tarnów 1999, s. 39-95.

²⁶ W. Bar, *Sprawy kanonizacyjne według papieża Benedykta XVI*, [w:] H. Misztal, W. Bar, *Świętość kanonizowana według papieża Jana Pawła II i Benedykta XVI*, Lublin 2006, s. 35-52; W. Bar, *Świętość w nauczaniu papieża Benedykta XVI*, [w:] tamże, s. 63-81; Zob. szeroki wybór prac tego autora: W. Bar, „*Cruce firmat mi-*

W pracy wykorzystana została także szeroka literatura pomocnicza i przyczynkowa. Na szczególną uwagę, z literatury obcojęzycznej zasługują opracowania A. Amore²⁷ F. Veraji²⁸, R. Rodrigo²⁹, J. L. Gutiérrez³⁰ oraz J. Brosch³¹. Z literatury polskojęzycznej odnoszącej się do dokumentu w ustawodawstwie kanonizacyjnym na uwagę zasługują prace: B. Wysockiej³² i R. Pajszczyka³³ oraz w szerokim zakresie H. Misztala³⁴. W historiografii ostatnich dziesięcioleci pojawiło się sporo nowych opracowań dotyczących mistrza Wincentego. Także *Kronika polska* Kadłubka stała się przedmiotem interdyscyplinarnych badań.

tem, mitigat fortem". *Błogosławiony Vilmos Apor-współczesny męczennik*, „Roczniki Nauk Prawnych” 9(1999), nr 2, s. 97-124; tenże, *Kanonizacje św. Franciszka z Asyżu i św. Antoniego z Padwy na tle ówczesnej praktyki kanonizacyjnej*, „W nurcie franciszkańskim” 5(1996), s. 99-107; tenże, *Na krwawym szlaku. Sendero Luminoso-prześladowca*, Lublin 1999; tenże, *Sprawy kanonizacyjne Męczenników XX wieku. Studium nad jurysprudencją Kongregacji*, Lublin 2003; tenże, *Wolność religijna w Dār al-Islām. Zagadnienia prawa wyznaniowego*, Lublin 2003.

- ²⁷ A. Amore, *Culto e canonizzazione dei santi nell'antichità cristiana*, „*Antonianum*” 52(1977), s. 38-80; tenże, *La canonizzazione vescovile*, „*Antonianum*” 52(1977), s. 231-266; tenże, *Le cause dei santi. Proposte per un aggiornamento*, „*Antonianum*” 55(1980), s. 425-438.
- ²⁸ F. Veraja, „*La beatificazione. Storia, problem, prospettive*”, Roma 1983; tenże, *La canonizzazione equipollente e la questione dei miracoli nelle cause canonizzazione*, „*Apollinaris*” 48(1975), s. 222-245, 475-500; tenże, *Le cause di canonizzazione dei Santi. Commento alla legislazione e guida pratica*, Città del Vaticano 1992.
- ²⁹ R. Rodrigo, *Manuale delle cause di beatificazione e canonizzazione*, Roma 2004.
- ³⁰ J. L. Gutiérrez, *Il carattere processuale dell'istruttoria diocesana nelle cause di canonizzazione*, [w:] *Religioni et scientiae. Materiały V Sympozjum Prawa Kanonizacyjnego (Lublin, 25 kwietnia 2001 r.)*, red. P. Stanisławski, Lublin 2001, s. 55-73.
- ³¹ J. Brosch, *Der Heiligsprechungsprozess per viam cultus*, Roma 1938.
- ³² B. Wysocka, *Dowodzenie w sprawach historycznych polskich kandydatów na ołtarze*, Lublin 2000 (mps Archiwum Uniwersyteckie KUL).
- ³³ R. Pajszczyk, *Dowód ze świadków*, s. 14.
- ³⁴ H. Misztal, *Dokument jako środek dowodowy w historycznych sprawach beatyfikacyjnych*, „*Częstochowskie Studia Teologiczne*” 5(1977), s. 213-237; tenże, *Wartość dowodowa dokumentów według jurysprudencji rotalnej*, „*Roczniki Teologiczno-Kanonizacyjne*” 29(1982), z. 5, s. 115-123. Oraz przede wszystkim godna uwagi jest praca: H. Misztal, *Causae historicae w postępowaniu beatyfikacyjnym i kanonizacyjnym*, Lublin 1981.